

^{De}
AQVIS
SUPRA COELESTIBUS
EXERCITIUM PHYSIO-
LOGICUM,
Qvod.

JEHOVAH INSTITUTO BENEDICENTE!
Et

Suffragante Ampliss: Facult. Philosoph.
in Regia ad Auram Universitate,
SUB UMBONE

Viri Preclarissimi

M. SIMONIS ZAPPOI
Log. & Metaph. Professoris celeberrimi,
ut Promotoris & Praeceptoris magni, ita
symmē devenērāndis

Liberalis Exercitii Gratia,
Ad piam publicæ disqvisitionis censuram; mo-
destiā, qua par est, exhibet

JOHANNES JOH. BACHSTER
ABOENSIS,

In Auditorio Maximo ABOÆ

Die, si Deo placuerit 27 Febr. Anni 1686.

Impr. apud Joh. L. WALLIUM, A. T.

*Nominibus Virorum, Praeclara & Venerabili
dignitate, Spectabili prudentia atq; do-
ctrina inclitorum,*

DN. M. DAVIDIS LVRDI

Philosophiae in Regio Athenæo, quod A-
boæ est, Professoris extraordinarii, Pro-
motoris nunquam non devenerandi.

DN. JOHANNIS BECKERI

In Zappfierd & Christina animarum cura-
toris diligentissimi, nec non vigilantissimi,
Fautoris honorandi.

DN. JONÆ EREODÆ

Curiæ (quæ hic est majoris) Secretarii lau-
datissimi, Affinis & Benefactoris honorandi.

DN. CAROLI BROCHII,

Regii Judicii Amanuensis accuratissimi,
Consangvini fraterno animo juncti.

DN. ANDREÆ OSELII,

Ecclesiarum quæ Arctopoli colliguntur
V. Dei Ministri diligentissimi, amici sin-
gularis.

DN. GABRIELIS KALMI

Civitatis Christineæ Ecclesiastæ fidelissimi,
Affinis & Fautoris colendi.

Illibato cordis affectu colendis inscribit

AUTOR & Respo

**Præclarissime, Reverende, Spectabiles atq.
Venerabiles DOMINI!**

Vestrīs Nominibus, liminarem
Exercitii hujus Academicī pa-
ginam, adornare haud erubui,
pro certo habens, *Vos, Promotor, Fautores
ac Amici*, hunc ingenii mei qualem-
cunqz fœtum, quem typis in lucem mit-
to, serenâ fronte aspecturos, me vero
clarissimis pristini favoris radiis illumina-
tueros. Si vero rem ipsam non ubiqz o-
mnium ad palatum acu tetigerim, ve-
niā mihi datus, nullus dubito, non
tantum ob Theologorum juxta ac Phi-
losophorum de argūmento hoc diver-
situdinem; verum summam etiam rei tra-
ctandæ difficultatem. In Vestrarum
laudum myriades inquirere animus
pro tempore meus minime est: qui-
bus nil boni mea addere valet simili-
citas, sed tenui suo penicillo potius ob-
nubilare quam deprædicare potest.

Arden-

Ardenti idcirco & inextinguibili cor-
dis igne, supremum illud numen DEUM
Deorum Regemque regum vene-
ror velit *Vos*, *Musarum Antistes*,
& Amatores, ut diuturnam ita felicis-
simam vivere vitam! atque exantlatis
ergastuli hujus laboribus, cœlicola-
rum in palladia transferre, ubi nul-
los calamitatum fluctus, degustabitis,
nulosque miserarium vortices expe-
riemini; sed scyllæ, charybdisque
mundanæ tunc liberi, æternis illis da-
pibus, inenarrabili gaudio fruemini;
Valete, florete, & singularem Vestrum
favorem, in omnes sacræ Minervæ ad-
dictos, æternū mori haud finite!

Vestrarum Dignitatum.

addictissimus cultor

J. BACHSTER.

AD PIUM, CANDIDUMQ; LECTOREM.

Diu multumq; animi pen-
debam, ob gravia illara-
tionum pondera, quæ
mihi, primum fere hoc
exercitium habituro, se-
se, maxima velut obstacula ante mentis
mea oculum, propter tenues ingenii vi-
res & materiae majestatem opposuere.
Hæcce, ut ut ponderosa satis fuisse con-
fiteor, removis tamen optimè tuæ, B.L.
humanitatis ac benignitatis erga omnes
indefessos literarum sedatores, satis su-
perq; perspectæ, recordatio; in qua, ut
plane acquiescere fas erat, ita constituit
bono cum Deo, persuasione amicorum.

A

IN NO-

in nobili atq; ardūo, Aquarum videlicet
supra cœlestium argumento, langvidi
judicij vires periclitari, ob insignem il-
lam utilitatem, quam ab ejus considera-
tione propullulare scivi: ast propter in-
gentem difficultatem in antecessum pa-
lam proclaimare necessum habeo, vix me
quoad singula momenta hoc argumen-
tum elaborasse, sed tantū quoad Stym-
ma & mel h. e. in quantum optima
quæ fuere, summā celeritate colligere
potis fui; quod mibi progressus meos non
aliqua ostentationis prurigine, sed solo
ostensionis affectu in apricum mittenti,
sufficiat. Tc, B. L. interea prosperè va-
lere, me à Zoili aspero & veneno denti
te, omnis cui laudabilia facta vulnerare
ac lacerare allubescit, liberare, longamq;
in annorum seriem, aura hujus lucis u-
si jubeo!

Duc

Duc me, nec sine me per me, Deus optime, duci.
Nam duce me pereo, Te duce salvus ero.

PARTIS PRIMÆ,

*Ratione methodi breviter expositæ,
existentiam aquarum supra cœlestia-
um afferentis,*

ARTICULUS PRIMUS.

DOCTO sane consilio & laudabili proposito, omnium seculorum philosophos, qui methodum bonum in omnibus suis scriptis observavere, cum toto eruditorum circulo fecisse autumamus; quo hac ratione, res ipsæ, veste velut involutæ, denudarentur, & mentis nostræ ocello, ab imperfectioribus ad perfecta, à confusis ad distincta, per scalas quasi ad veritatis fastigium ascendere, inque adyta rerum progredi flagranti, rerum essentiæ eo melius paterent. Qvare jure meritoque prisci philosophi bene se egisse crediderunt, dum illam appellant

formam scientiarum, naturam rerum, me-
q[ue]stram doctrinæ, scientes scilicet hac via
omnes disciplinas a confusione libera-
ri, & nosmet ipsos ad meliorem faci-
lioremque veritatis apprehensionem
duci. Nobis itaque illorum pertenantia-
tibus premere vestigia, consultum ma-
ximeq[ue] è re esse duximus, si juxta re-
ceptum illum ordinem nonnihil suba-
ctioris judicii palato, in limine hujus
exercitiū, in quantum institutum no-
strum permittit, de rei tractandæ exi-
stentia, sive quæstione, *An sit?* præli-
baremus, antequam ad rei intima, de-
finitionem sc. & causarum indagatio-
nem decurrat sermo, ne de nihilo, vel
ficta aliqua materia hic nos discursum
movisse quis credat.

A R T I C. II.

Existentiam, qvam nos in primis
probatueros indicavimus, adversarii
multis objectionum arietibus, mani-
bus pedibusq[ue] evertere & è foro phy-
sico tollere nituntur. Quos tamen
repellere aggrederemur; nisi intentio
fuisset

fuisset hic primum à nostra parte militantes rationes colligere , occasione vero deinde data levi brachio tela attingere adversa. Dari vero aquas illas *supra Cœlestes* sufficientibus momentorum fundamentis, partim ex S. literarum pandectis , quæ sunt omnibus demonstrationibus majores, partim etiam ex Sanctorum Patrum sententiis hinc inde collectis infallibiter affirmamus.

A R T I C . III.

Qvod attinet testimonia ē Scripturæ S. visceribus desumpta , sunto hæc sequentia præcipua: Primum ex Gen. i. v. 6. ubi Mofes rudi populo simpli- citer hæc verba proponit. *Dixit quoque Deus , sit expansio in medio aquarum & dividat aquas ab aquis.* Et fecit Deus ex- pansionem , divisusq; aquas qua erant super expansionem , & fuit ito; vocavitq; Deus fir- mamentum , & fuit vespera & fuit mane , dies secundus. Qvibus sane verbis, vir ille divinus luculenter dicit i. Deum fecisse expansum five rachis , ut in ori- ginali

ginali textu extat, h. e. totum illud intervallum, quod incipit a superficie terræ atq[ue] protendit se ad supremam cœli partem, ceu voce *expansi*, tam aër quam cœlum Sidereum subintel-ligitur. 2. divisisse aquas illas, quas con-junctim primo die fecisse & actu ante extitisse sermocinatur Moses versu*m*. Gen. i, Cap. *In principio creavit Deus cœlum & terram.* Sive rudem & indi-gestam molem, confusam ac nondum dispositam & exornatam massam, quæ cœli & terræ nomine appellatur, per qvandam *πρόληψιν*, ratione termini ad que m & finis, quia Deus materiam illam produxit eo fine, ut cœlum & terra ex ea postmodum formarentur. Hoc, testificatione Sap. ii. v. 18. con-firmatur, ubi vocatur *ὑλη ἄμορφος*, *informis materia*. Id Beatus quoque Augustinus testatur contra Manichæos lib: i. in Gen. *Informis illa materia, quam de nihilo Deus primo fecit, appellata est cœlum & terra.* Qvod & hinc patet, quia si Deus primo die totam hujus mundi

mundi machinam fabricasset, falsum
utiq; evaderet, quod Scriptura sacra
nullis non in locis dictitat, sex dierum
spatio hoc admirabile atq; ingens o-
pus è nihilo negativo, hoc est ubi an-
te nihil fuit, verbo suo omnipotenti
produxisse; at consequens pro aliquo
veritatis pedamento à nemine accipi
potest, cum autoritati divinæ, loco
immoti principii semper habendæ,
contrarietur; Ergo nec antecedens.

ARTIC. IV.

Psalmistam secundo loco adduci-
mus hunc in modum loquentem :
Pſ. 104. v. 2. 3. 4. *Qui extendit cælum
veluti cortinam, qui contignat aquas superioras
suis, qui ponit nubes currum suum, qui am-
bulat super alas venti.* Hic David ele-
gantissime, quod in Genesi dicitur,
firmamentum in medio aquarum constitisse,
ut modo audivimus, explicat: *Quod*
rerum omnium creator cælum supre-
ma & convexa parte aquis veluti con-
tignatione & tabulato strayerit, con-
cava vero parte nubes subjecerit, qui-

bus ille tanquam curribus & equis utitur, quoties suam potentiam, benignitatem & iram ostendere vult. 3. Aliibi quoque Regius ille Propheta: Psal. 148. v. 4. 5. 6. *Laudate eum, inquit, cœli cœlorum, & aquæ qua supra cœlos sunt, Laudate nomen Domini, quia ipse præcepit & creata sunt.* Hic Calviniani negant intelligi aquæ supra Cœlestes, sed dunt taxat nubes sive pluvias aëre superiores, quod commentum non consistit, quia vox *meat*, non *infra* sed *supra* significat: ac licet cœli nomine æter veniat, Matth. 6. hic tamen cum diferte cœli cœlorum nominentur, quibus aquæ sunt superiores, intelligi nequeunt; nam *infra* v. 7. 8. 9. nivem & grandinem terræ & turbulentis elementis adjungit. Hisce addimus 4. Prophetam Danielem de aquis illis præclare differentem : Dan. 3. v. 60. 61. *Prædicate cœli Dominum, laudate eum in secula; Omnes aquæ supra cœlos posita prædicare Dominum, laudate in secula.* Deinde invitantur Sol, Luna & Stellæ, postremo meteora, imber, ros, & v. 73. fulgura

fulgura & nubes Dominum predicate, eum laudate & exultate in secula. Huc non nulli dictum Gen. 7. v. II. Cœlariæ cœli aperte sunt & pluvia descendebat, minus delicate, pertinere, dicunt, quasi verba illa de aquis supra Cœlos accipi deberent, & nunc ibi minor aquarum quam in prima creatione, contra vero in sublunari hac regione major es- set copia: ignorantibus plane, siue sim- pliciter siue affectate, ibi esse locutio- nem metaphoricam, ut sit sensus; Tam copiose & condensatae descenderunt pluviæ, ac si per fenestram eaderent, & cum ingenti quodam fragore rue- rent. Jam cum pluit, videtur aqua tanquam ex poris nubium destillare, sed tempore diluvii non per poros, sed veluti per fenestras magna vi demissa est pluvia.

ARTIC. V.

Ad ulteriore theses nostræ di- lucidationem spectant verba beati Do-CTORIS Lutheri in CoM. sup. Genesim: *Ego quidem libenter imaginarer, firma-*

mentum supremum esse corpus omnium, & aquas non supra, sed infra sub cœlis pendentes ac volantes esse nubes quas cernimus, & sic aquæ ab aquis distinctæ intelligerentur nubes divisa ab aquis nostris in terra. Sed Moses manifestis verbis aquas & supra & infra firmamentum esse dicit, quare captivo hic sensum & assentior verbo, et si id non assequor, propter luctam scilicet rationis: huic sententiæ S. Patres multi, ut Damascenus, Justinus, Ambrosius, & post illos omnes Lutherani sanum habentes sinciput album suum calculum addidere. Frustra Ergo contendunt, qui verè aquas S. C. existere infiantur.

ARTIC. VI.

Adversæ autem cohorti hic statim objectionum suarum tela nobis opponerere placet, quibus se veram aquarum S. C. existentiam funditus revertente putant; iis tamen strenue repellendis, ut quomodo pares, vel potius victores, nos esse dispalefacat, sequentia examinanda atq[ue] proponenda.

I. Obiect.

I. Obiect. I. affirmant per aquas illas supra Cœlestes Mosen minime aquas veras intellexisse, ut Jer. 10: v. 31. & 51. v. 16. sed nubes , & per cœlum aëra tantum, ut Gen. 1. v. 20. *volatiles volitatem super terram in superficie expansionis cœli;* quam sententiam multis confirmare modis tentant, quas tamen probationes, nos brevitati litantes recensere omittimus, si vero cui placet illas scire , facili negotio , cum omnibus pateant, id accipit,

Resp. Qvam tamen sententiam nos hisce fidentes rationibus, negamus firmo talo stare posse. 1. quia effectus non potest existere ante causæ suæ productionem, at Meteora sunt effeta stellarum; quia virtute siderum è terrâ extrahuntur, Ergo non potuerunt existere ante suas causas secunda die, sed quarta demum, ut cœlum stellis exornatum fuit: nec 2. aliquo pacto ostendere valent, Sacram paginam per vocabulum *Maim.* ut illis in locis extat, intellexisse nubes; sed aquas tantummodo

modo puras, ut videre estē Lexi: Ebræo
D. Avenarii ad vocē *māim* 3: quia Script.
S. nunquam aquas illas S. C. ab inferi-
oribus generatas, & in easdem resolu-
tas post tempus fuisse asserit, ut nubes
faciunt, sed conjunctas illas aquas di-
visisse, & aquas has posuisse super ex-
pansum fidereum, quo in æternum
nubes ascendere nullus sanæ mentis
homo statuit, sed domicilia sua habe-
re ut plurimum in 2. aéris regione,
non quidem supra tertiam, multo mi-
nus super cœlum Sidereum experien-
tia confirmat. Nam 4. magna illa a-
quarum moles, quæ erat ante distin-
ctionem, videtur non adeo posse minui
elevatione nubium, ut tanta terra re-
linqueretur arida. Et 5. hoc absur-
dum, si videlicet per aquas illas nubes
intelligerentur, sequeretur, ut quoties
nubes in pluvias resloverentur, toties
iterum congererent terram, non secus
ac in primordio mundi, ceu legimus
in Creationis historia, & terra tamdiu
aquis submersa esset, quamdiu iterum,
obom vel

vel absoluta Dei potentia, vel virtute siderum aquæ retraherentur; 6. in specie ad argumentum allatum Resp. distingendo inter illas Dei creaturas, quarum individua Deus in prima creatione produxit usque vim, facultatemque generativam seu prolificam, ut similia de se procrearent, & ita speciem suam conservarent; Et creaturas, quibus dūam̄ τερματικήν Deus inditam noluit, scilicet vel ex elementorum corruptione, vel varia compositione ortum trahentibus: *¶* actu in primis extiterunt tempore creationis, *bc* productis elementis, potentia & facultate inerant, ut nubes, pluvia, meteora, & reliqua ejusmodi. Neq; n. nubes qvas jam intuemur actu in creatione, vel ante mille annos fuerunt per vim seminariam tanquam à parentibus productæ, sed de novo è vaporibus terræ ortæ sunt. Quin & 7. Deus dicit Gen. 2. cap. post absolutum opus creationis nondum pluuisse, sed vapore humido terram se irrigasse.

2. Obj.

2. Object. Si Mosen tantum res visibles descripsisse verum est, sequitur falsum esse quod nos statuimus de aquis S. C. quia sunt invisibles. at V. P. E. Post. Major Theologorum est. At respondemus.

I. Cum Theologo quodam insigni: 1. Mosen non potuisse bene præterire aquas S. C. cum statuit se etiam opus 2. diei creationis descripturum.
 2. Theologos per res invisibles intellexisse angelos.

3. Obj. Quod contra naturam videtur esse, id statui non debet; at aquas esse in alto & supra cœlum sidereum est contra naturam, cum proprietas aquæ sit gravitas, omne v. grave tendat deorsum: Ergo perperam agunt, qui dicunt Aquas S. C. dari ad probationem.

Resp. Cum Augustino, quoquo modo & qualeslibet aquæ ibi sunt, esse minime dubitamus. Major est Scripturæ authoritas, quam omnis ingenii humani capacitas. 2. ad

ad minorem, falsam eam dicendo, nam quæ contra naturam sunt, non sine rerum naturalium lucta & pugna eveniunt, quod de aquis S. C. statuere nemo audet, cum natura Deo non repugnet, sed obediatur. Et licet respectu aquarium terrestrium in loco naturali haud esse credantur, sed supernaturali, virtute sc. verbi divini: tamen si ipsas consideres, recte in loco naturali, non vero violento sunt. *Naturale quippe est unicuique, quod Creator ei insedit.* Quod si potent propter gravitatem in loco tam sublimi illas esse non posse; ipsos perpendere jubemus, Eph. 3. v. 20. *Nihil Deo esse impossibile, qui potest infinita cum redundantia facere omnia, super ea qua petimus aut mente concipimus.*

4. Obj. Si omne quicquid Deus fecit, propter certum finem fecisse verum est, sequitur falsam esse nostram assertionem, cum ignoti omnino sunt fines, propter quos, sicut piscinæ, super cœlum sunt positæ aquæ supra cœlestes.
Sed

Sed Respondemus : verum quidem esse, quod nulla Dei actio sit frustranea vel mortua, attra men fines omnes exacte ignoramus , sc: speciales; Generales vero sunt gloria Dei & integritas mundi, quos sat est scire; nam a nostra ignorantia ad rei denegationem, non valet argumentatio. Quid rectius dicamus cum Clarissimo Sperlingio , quamvis obscurum sit admodum , quomodo omnium corporum species humano inserviant usui, in nostra accusanda infirmitas & Dei depraedicanda benignitas. Ethiopem itaque lavare tunc illi conantur , dum existentiam Aquarum supra Cælestium negant. Nec audiendi sunt, cum rei clarissimæ tenebras strophis suis, ē nudo rationis armamentario collectis offundere tentant. Sunt & alia argumenta quæ produceremus quoque nisi id ratio instituti prohiberet.

PAR.

Sej. 1. Sed certum fuit quod res ipsa co-
mune, cum iungi omnino fit
tunc, probat dico. Tunc publice, in-
ter copiam tunc posse adire possit
leger.

PARTIS SECUNDÆ,
*Brevissimis quibusdam momentis con-
 siderationem aquarum Supra-Cæl.
 spectare ad Physicam probant;*

ARTIC. I.

Proprobata irrefutabilibus argumentis existentia A.S.C. ē visceribus S.Bibliorum, quæ infallibiliter vera semper habenda sunt: minus abs re facere nos putamus, si statim post membrum primum adponamus secundum, perstrin-gens aptissima brevitate Qvæstionem: *An sit considerationis Physicae materia hac tractanda?* Qvam Qvæstionem, multis aliter sentientes, ictibus negando lædere tentant. Huiç tamen malo, primum generalia affirmantium momen-ta prælibando, deinde autem specia-tim ad sufficientē argumentorum illo-rum decisionem pergendo, obviam ire volumus.

ARTIC. II.

Affirmantium castra sequentes, fir-missimis rationum fulcris innituntur, ē quibus prius erit hoc ratiocinum: si

B

Aqua

Aquæ supra Cœlestes participant de
subjecto Physices, h. e. corpore naturali,
quatenus naturale, utiq; Aquæ ille supra
C. eodem jure ac terrestres sub Phy-
sices considerationem venire debent.
At V. Prius, Ergo & post. *Connexio-*
nem majorum hoc modo imus proba-
tum: Nam quicquid disciplina in se
continet, id ad subjectum totale & ad-
æquatum esse referendum, ab omni fa-
næ mentis compote concessum est; Et
cum Physicus nihil scribat, nihil dicat
nisi quod corpus naturale concernit, huc
omnia eunt, huc primus, huc
medius, huc ultimus labor tendit. Sed
tamen notandum, hic corpus natura-
le non in modum contrahentis accipi,
quia eo modo subjecti naturam indu-
ere nequit, cum proprium subjecti sit
disciplinæ pelagus contemplari, ut mo-
do indicavimus; sed prout universa-
liter sive quatenus est tale, considera-
tur. *Minorem* negabit nemo, postquam
sint ejusdem naturæ cum aquis infe-
rioribus, quod & hinc manifestum
reddimus,

reddimus: quia Sp. Sanctus per Mosen loquens dicit Deum aquas divisiſſe & in medio aquarum posuiſſe expanſum, non autem deſtruixiſſe illarum naturam, multo minus feciſſe aliud aquæ genus, quod ſupra cœlos poſuit. Remur quidem illas aquas quoad nonnullas qualitates diſferre, cum vix ſit credibile eās eſſe adeo impuras ut hæ inferiores.

A R T I C. III.

Posterioris ſufficienti omnium facultatum enumeratione corrobatur. Aquæ ſupra Cœleſtes, aut ſunt Theologicæ reliquarumq; facultatum ſuperiorum, aut Philosophicæ conſiderationis; non Theologicæ, quia ejus eſt de rebus religionem hominemq; laſtum ad Deum reducendum ſpectantibus pri‐ mario agere; nec reliquarum facultatum. Ergo erit Philosophicæ, & qui‐ nem Physicæ conſiderationis.

A R T I C. IV.

Pro adverſæ partis defenſoribus, ſe‐ quentes militant rationes: quia 1. is
B2 qui

qui existentiam illarum probare vult, ad Sc. Sacram, divinas res tractantem, confugit. Ergo ad Theologiam spectat.

2. Hac ratione dicunt Physicæ normam esse imperfectam, cum non ē proprio & domestico, sed ex alieno principio id probare valeat .3. Qvod falcem in alienam messem mittant cum probat illas dari non ē libro naturæ, sed Scripturæ Sacræ, postquam norma rerum physicarum sit natura.

A R T I C. V.

Quæ licet rationes prima fronte ponderosæ esse videantur, cum tamen accurato judicii æquilibrio eas ponderamus, tantæ haudquaquam sunt, ut nostram sententiam superare valeant, quamvis ab ipsis summo cum nisu ea spe suspensis, propinentur, quibus nihilominus omnem diminuimus libellam, quam primum responsiones adhibuerimus ad istas. Ordine itaq; ut eo melius percipientur, ad primam respondemus.

R. Ad

R. Ad I Obiect. Postquam cœlum, Solem &c. Ecclesiasticus celebravit, hæc verba adfert. Cap. 3. vers. 35. *Multa sunt abscondita, majora istis, paucissima ex operibus Domini a nobis cognoscuntur; nam omnia fecit Dominus et p[ro]is indidit sapientiam.* Exemplum qui desiderat, ab exoticis terris inquirere non indiget: Creatio Aqv. S. C. & totius Mundi ex nihilo negativo, insigne nobis dat documentum; Sensus noster caligine primorum parentum obfuscatur, & ratio densissimis impedita est nebulis, ut veritatis lucem quam sæpiissime investigare nequeat, per Scripturā Sacram idcirco mundi naturæque parens de rebus hisce nos informatos facere voluit. Qvamobrem non pro alieno, sed pro domestico habenda principio, Scriptura Sacra: non vero exinde concludere debemus, quasi Aquarū supra Cœlestiū consideratio ad Theologiam pertineat; siquidem cum Physicus subiectum suum declarat, medium terminum ac probationem haurit, nisi quid impeditat, unde pot-

est. Nam sicut is qui Ethnicorum scripta perlustrat, & ex illis optimâ quæque sibi ipsi idonea decerpit, non mox dicendus est; Ethnicus, ita nec is qui ē Scrip. Sacra, vasto illo oceano, testimonia in partem suam colligit in Theologorum numerum est assumendum. Tria enim media sunt, quibus veritas obtainenda est: *Sensus, Ratio & Scriptura Sacra*, adeo, ut ubi sensus deficit, ibi incipit ratio, ubi ratio succumbit, illic mox Scriptura Sacra adjumentum præbet. Primarius tamen finis Scripturæ Sacræ est & manet, loqui de rebus divinis quæ credenda ut intelligantur, non intelligenda, ut credantur; ut quidam S. Patrum dixit. Intentione autem secundaria eadem mentionem facit rerum naturalium, cum unius rei multi possint fines dari, primarius unus, secundarii reliqui.

Solvitur vero 2. Objectio in primis adhibita distinctione inter Physicam & Physicum, sive inter abstractum, & concretum, siquidem in priori accep-

ceptione abstractiva , sc. quatenus in se & sua natura esse debet , omnibus modis est perfecta. Si vero concretivè consideretur, prout est in hoc vel illo individuo Physica, insigni macula interdum est notata ; sensus enim in multis nos deserit , & intellectus maxime obfuscatus est, ideo succurrit libro naturæ facer codex & variis locis illum illuminat. Qvis ideo Creatori de Creaturis proprium testimonium dicenti, suum non addat calculum. Neque Physici veri est nescire Sacram Scripturam, sed & locus à testimoniis omnibus disputationibus concessus est dicente Sperling. Deinde in hac objectione palpabilis committitur *ἀσυλογία.* Norma Physices est natura; Ergo non licebit Scripturam Sacram citare; Nullam namque inter se fovent contritetatem, sed potius liber Scripturæ, est lux corruptæ naturæ, & removet omne, quod obnubilare illam cupit. Porro Scriptura Sacra de iis agit in actu exercito, non signato ut Physicus.

3. Obj. licet Physicarū controversiarū norma sit natura, ut quicquid cum illa convenientiā habeat, accipiendū sit, & rursus quicquid repugnet abjiciendū, fundamento tamen prorsus argumentatio caret, quasi allegatione dictorum S. sacræ, de rebus naturalibus loquentium μεταβασιν εἰς ἄλλο γένος commiserimus; nam tenebræ oculorum disperguntur; hoc medio. Neq; quis ratione quadam firma asserere audet nos transivisse de genere in genus, hoc est, statuisse id pertinere ad considerationem Physici quod est Theologi, vel versa vice. Sed applicavimus saltem ea quæ in S. sacra de materia hac habentur, quibus magis nostram sententiam confirmaremus, quam si res illa esset nota alias rationibus ē nudo iudicii armamentario depromtis.

PAR-

PARTIS TERTIÆ,
Definitionem Aquarum supra-cœlestium tradentis.

ARTICULUS PRIMUS.

HAec tenus ea obstacula quæ ratione
Qvæstionis an sit? ventilatione di-
 gna visa sunt, removimus. Nunc au-
 tem habita ratione instituti, ad propo-
 sitam metam proprius noster devolvi-
 tur sermo. Ne in ingens excrescat
 volumen hoc exercitium, sed ut in-
 tra placidæ brevitatis cancellos tenea-
 mur, sponte omissis Aquarum supra-
 cœlestium Etymologia, Homonymia
 & Synonymia, quas tanquam lectori
 notas supponimus, ad definitionem
 quam nos prætexturos indicavimus,
 pergimus.

ARTIC. II.

AQUA *Supra Cœlestis est corpus naturale
 simplex, frigidissimum, humidissimum, gra-
 ve & crassum, cælum undiq. ambiens, ex
 prima aquarum divisione pronatum.* Data

hæc definitio , duos notatu dignos conceptus, menti nostræ insinuat , communem sc. sive genericum , & restringentem sive specificum, qui ad internam rei tractationem omnino spe-
tant. Ille est corpus naturale simplex, quia genus debet esse latius sua specie, quale est hoc , ad communem illum conceptum cum ceteris corporibus simplicibus coincidens. *Corpus* autem est aqua Supra Cœlestis , nam , ut ce-
teræ species mundi, materia & forma constat. Hinc per materiam quantitatatem habet, in longitudinem, latitudinem & profunditatem extensam, cum materiæ proles sit quantitas. Per formam vero qualitates cernimus, quibus à ceteris corporibus distingvitur. *Natu*
rale additur corpori , quia variis æquivationibus hoc vocabulum est immersum, melioris intelligentiæ er-
go ; *Simplex* porro dicitur corpus in sensu Philosophico, non tamen i. *Logice*, quia sic ex genere & differentia com-
positio

positio fit. nec 2. *Ethicè*, ita namque si-
gnificat omni instructum esse virtute,
quomodo Christus nobis commendat
simplicitatem columbarum & pruden-
tiam serpentum. nec 3. *Metaphysicè* pro
affectione entis disjuncta , quando ens
dicitur aut simplex aut compositum,
quâ ratione nullus potest dici absolute
simplex, nisi solus Deus, sed omne, qui-
quid est in mundo, est compositum.
Sed 4. *Physicè*, quatenus opponitur;
composito non *simpliciter* & ratione
totius, quomodo materia & forma con-
stat, sed tantum ratione *partis alterius*,
materiæ sc. acceptum & *secundum quid*,
quod ex diversa materia elementari
conglomeratum est, & variis qualita-
tibus obnoxium, unde diversis muta-
tionibus corpus compositum subjici-
tur. Hisce postquam aqua S.C. desti-
tuitur per se, simplex ratione materiæ
jure meritoꝝ dici , & à compositione
ratione partis, quæ geminam quasi
compositionem infert, liberari debet.

Artic.

ARTIC. III.

Hic sc. conceptus restringens & specificans, ceteris verbis in definitione expressis absolvitur, desumtus non exacte à priori. h. e. à forma, propter intellectus nostri imbecillitatem, sed à posteriori. affectionibus sc. propriis, optime essentiā aquarum S.C. exprimentibus. De quibus in parte 5. prolixius.

PARTIS QUARTÆ,

Aquarum supra Cœlestium causas perspicue explicantis,

ARTIC. I.

MUltis verborum periodis, ne contra consuetam & totius literati orbis applausu receptam methodum pecare videamus, recta via nos ad Aquarū supra Cœlestium causas accingimus, cum etiam ingenii Scrutinio dignæ sint; omne namque corpus in ampio mundi hoc theatro existens. i. ab aliqua *Causa Efficiente* est, nulla enim creatura

atura causa sui ipsius esse potest, sed omne quicquid est ab alio est, sc. Deo. 2. ex aliqua *Materia* cum ex nihilo nihil fit. 3. per *formam*, quæ dat rei essentiam & operationes, 4. propter *finem*; siquidem omnis actio suscepta cum ratione, propter certum finem est. Quas seorsim in pleniorē dilucidationē & rei substratæ claritatem, contemplabimur.

A R T I C. II.

Causa efficiens Aquarum S. C. ut ceterorum corporum naturalium, est S.S. Trinitas. Licet Soli Deo Patri creationis opus assignari solet, ut in symbolo Apostolico extat. Sed postquam vocabulum Patris ibidem non ~~πατρὸς~~, pro prima duntaxat persona, signente Filium, sed ~~πατρὸς~~, *essentia-*
liter, ratione ad extra nempe creaturārum, pro tota essentia divina, quo sensu vocabulum Patris in oratione Dominica, *Pater noster qui es in cœlis,* adhibetur. Juxta regulam: *Opera Trinitatis ad extra sunt indivisa, ad intra vere divisa.*

Iccir-

Iccirco Tota S.S. Trinitas est pro causa
efficiente habēda; ceu id probant dicta
Scripturæ, Gen. i. v. 1. 2. & 6. Ps. 104. &
148. qvæ citavimus supra. Unde in-
clarescit satis, quam absurdā, à verita-
teq̄ aliena sit illorum sententia , qui
Deo Patri soli, & non toti S.S. Trinita-
ti opus hoc non exiguum tribuunt.
Quamvis hoc sit campi Theologici.

A R T I C . III.

Ad secundam in ordine causam jam
considerandam nos convertimus *Materiam* sc. non constituendæ aquæ, de qua
versus vetustate insignis, *materiam noli
quærere, nulla fuit*, procedit; sed de ma-
teria constitutæ. Sic indispositam &
rudem illam materiam à Deo in pri-
mordio mundi ex nihilo, h. e. nulla
præexistente materia creatam, aliasq̄
massam chaoticam appellatam, esse
dicimus. Huic tamen sententiæ oppo-
nunt se se quidam dicendo:

Obj.

Obj. Si Aquæ S. C. materia gaudent, utiqꝫ & corruptibles sunt, at V. Prius; Ergo Post. Majoris connexionem firmam esse putant, dum omnem materiam 4. Elementis & diversis qualitatibus, unde corruptio oritur, constare jactitant.

Resp. Nos vero comites veritatis, langvidæ connexionis pede majorem illius argumenti propositionem stare dicimus; nam nobis non est sermo de materia composita sive mixta, ut clarius dicamus, verum simplici, ubi nulla transmutationis datur causa, sed durat quamdiu mundus stat.

ARTIC. IV.

Forma, altera causa interna, nunc examini se sistit, quæ rei dat esse, distingvi, & operari, ut sonat canon. Et licet nostro intellectui, qualis demum sit, ignota maneat; Ea tamen corpus naturale gaudet, cum alias conrietatem quandam saperet, esse corpus naturale, & non habere for-

bere formam, unde omnis operatio e-
bulliat. Notum namque est, causam
materialē esse insufficientem corpus
aliquid perfectum per se constituere,
cum sit principium passivum & subje-
ctum rerum naturalium: requirit Er-
go aliud principium, activum sc. quod
in illa agere eamque elaborare debet.
Fitque hoc non *intuitivè, per se, & de-*
demonstratiōne à priori, quomodo divina
illa res per se suaque essentia esset per-
ceptibilis; sed *Abstractive, per aliud &*
demonstratiōne à posteriori, respectu effe-
ctorum & qualitatum, unde informa-
mūr infallibiliter aliquam causam in-
ternam dari, cuius vi effectus talis est
qualis fit. Posset tamen quis regerere
hoc modo.

Obj. Si operationes dicuntur proye-
nire à qualitatibus, utique forma ejus
est qualitas, At V. Prius Ergo Post.

Repl. Hic refutationis loco distin-
ctionem adhibemus inter τὸ esse radi-
caliter, originaliter, sive causaliter & τὸ
esse

esse instrumentaliter & secundario. Nam quanquam in Scholis physicorum , à qualitatibus operationes oriri ajunt: at tamen non causaliter & tanquam principio à quo ut à forma, sed instrumentaliter; quia forma per sensus directe cognosci nequit, sed ductu illarum, unde non absolute , sed secundum quid formæ dicuntur.

A R T I C . V .

Quod in admirando seculi hujus territorio invenitur , propter certum finem à Deo creatum dictat Scriptura Sacra, sicut ratio, ut per id , bonitas scilicet, sapientia & omnipotentia divina innotesceret , & creaturæ iterum, quarum princeps est homo, incitarentur ad agnoscendum colendumque Deum. Ut vero hanc finalem causam sciamus, illam distribuimus in communem sive generalem , & specialem sive propriam. *Generalis* certe finis & *Principalis* est gloria Dei, ut Prov. 16.v.4. extat, & minus *principalis* integritas mundi, *Speciales* fines probabiliter addit

C

masce-

mascenus duos, ut *prior* sit immensum tot tantorumq; siderum ardorem refrigeratione aliqua mitigare atq; temperare, quæ quidem formaliter esse calida Philosophi communiter negant, tamen ex tam veloci eorum motu & circumgyratione magnum excitari ardorem nonnulli existimant. *Posterior*: ut eorum pondere deorsum cœli urgeatur & prematur dorsum, ne crebro violentoq; ventorum impulsu concussum hoc illucq; agitetur.

PARTIS QVINTÆ, *Affectiones recensentis*

ARTICULUS I.

PROXIME in aquarum S. C. causarum explicatione occupati fuimus, nunc ad *qualitates* formam explicantes, Deo sic disponente! transitum facimus, quas in *absolutas* & *respectivas* dividimus. Summa frigiditas & humiditas absolute aquæ competunt, suntq; in 4. modo propria, quia in eo gradu, *excellenti* se-

lenti sc. aliis elementis tribui nequeunt; sed aqua sola de iis hoc modo participat. Crassities & gravitas sunt respectivæ tantum affectiones, ratione namque æris & ignis est aqua crassior, & gravior; non vero respectu terræ.

A R T I C. II.

De prima Affectione, scilicet frigiditate, primo tractandum est, quam aquæ certe primam esse affectionem diximus, non terræ, quod sensus ille externus tactus, clare testatur. Huic sententiæ multi contrariantur, putantes se validissimis tormentorum generibus esse armatos, dum pro se, hocce trimembri ratiocinio utuntur:

Obj. Quicquid 1. gravissimum 2. à fonte caloris remotissimum 3. ad ignem extingendum aptissimum est, Illud summam frigiditatem habet. Terra talis est; Ergo. Primum membrum duobus probant modis, in primis quia secundæ qualitates in sequuntur pri- mas; deinde aqua quæ semper move-

tur & agitatur calidior est, nam motus ut experientia afferit, calorem excitat & parit.

Resp. ad *Primum* membrum, quod omnne grave non sit frigidum, nec omne leve calidum; homo gravis est, at exinde non est frigidus, Papyrus cum combussimus, remanet materia levisima, at non calidissima: frigida valde nix est, sed non omnino gravis. Ad probationē primi membra à motu desumtam, mentis nunc colligimus nervos, dicendo illam absq; firmo fundamine esse exstructam. Ignorū haud est, in motu perpetuo esse sidera, nec tam frigida nec calida, & ventos sæpiissime esse frigidissimos. Ad 2. illud nec concedendo, nam propter magnam illam distantiam, quæ inter terram & solem intercedit; frigiditas aliqua minime oritur, cum Sol virtuiter in distans etiam operatur, & à Sole, non in Sole, calorem esse, evictum haud dudum est disputatione publica.

Ad

Ad *tertium*, id neque stabile esse: terra enim aptissime non extingvit, sed suffocat & agitationem ignis impedit, cuius egens est flamma. Unde fit, paries cum ardet, quod ad aquam, non terram recurramus; nisi ob frigiditatem & humiditatem, quae inest aquae ad extingvendum ignis calorem. *Adversari enim se mutuo peccunt ac destruunt.*

ARTIC. III.

Nunc properandum ad ceteras affectiones in ordine sequentes, quarum 1. est *humiditas*, quam neminem Sanæ mentis homuncionem negaturum scimus; confirmat hoc partim tactus, partim operationes emollire & humectare; ita sanguis noster humidus est propter aquam quam habet. 2. *Gravitas* est, nam si ē vase quodam repleto aquam effundis, confessim terram petit. Sed si inferret quis nobis hoc dubium, dicendo:

Object. Quod in medio aëre pendet, grave non est, aqua in medio aëre

ëre pendet, Ergo gravis non est. *M. jorem* probant, quia res gravior, leviorum quam ipsa est, fert & extollit supra se. *M:nor* evidens est quia aquam undiqꝫ tunc ambit aér.

Resp. Hic sermonem esse de aquarum minimis *atomis*, quibus congregatis, nubes fiunt, & hac ratione improprie vocabulo aquæ utuntur, cum proprium aquæ sit esse in loco à Deo sibi destinato, ceu in terræ gremio & cavernis, sive supra cœlum. Restat 4. *Aff. crassities*, quam statuimus Aquæ non in sensu absoluto, sed tantum comparato competere. Eamque hoc unico exemplo imus probatum: aqua licet navigantibus & piscibus cedat, aéri tamen negat transitum. Manet itaqꝫ firmum quod aquæ affectio sit crassities.

Object. Hic posset quis quærere, quo pacto scire possumus, Aquas S. C. tales qualitates in se continere, cum eas nec oculus vidit, nec manus tetigit, nec alii sensus percepere?

Resp.

Resp. Nos vero propter angustiam pagellarum breviter rationem damus, esse aquas illas iisdem qualitatibus donatas, quibus subcœlestes; quia hoc ipsum Sacra Scriptura testatur, cum Deum divisisse aquas & non alias qualitates iis indidisse dicit; unde sic coronidis loco argumentamur: Si rerum naturalium divisio non erit substantiarum destructio, utiq; multo minus qualitatum, at verum Prius, Ergo & posterius.

Sed de Tabula manum, nunc aliæ incidentes curæ, vela sumere & contrahere jubent. Si autem hic, ut non dubito, quædam errorum nubes inventantur; quivis B. L. pro suæ bonitatis sole illas in meliorem partem explicare, radiis suis illuminare vel contingere dignetur. Ego vero Deo Optimo, per omnia vitæ momenta, laudes cantaturus, cum fgravissimo Psalte sermonem meum concludo:

Lau-

Lauda anima mea Dominum
 & quicquid in me est! Lauda ani-
 ma mea Dominum, nec benefi-
 ciorum multis modis tibi præsti-
 torum obliviscere unquam! San-
 ctus, Sanctus, Sanctus, Jeho-
 vah exercituum, pleni sunt
 cœli & terra gloria
 ejus!

ALLELUJAH!

In

DISSERTATIONEM PHYSIOLOGICAM
Viri Juvenis

Cum Virtutum, cum optimarum Artium
cultura Pereximii,

DN, JOHANNIS BACHSTER Ab.
Amici & Commilitis mei per-
amandi:

Quas non Naturæ vis ingeniosa revelat,
Supra cœlestes niterū eloqui Aquas,
Scripturæ è libro; cunctis qui commoda præstet;
Exhibet Et magnas utilitatis opes.
Et Rectè: quoniam sensus cum deficit atque
Succumbit Ratio, Pagina Sacra juvat.
Est Argumentum, fateor, prægrandibus ausis
Dignum; condignum dexteritate tua.
Ampliter alleudo conamina tanta, simulq;
Palladiis studiis bortor ut invigiles.
Ecce! brevi fiet referas ut premia justa
Pro curis multis proque labore tuo.

L. Mq, quamquam admodum
properatio scripsi

SIMON Zalpol
Log. & Met. Prof. Ord.

AD JUVENEM

Literis, pietate, & modestia politissimum,

DN. JOHANNEM BACHSTER,
Ut amicum meum singularem, ita
commilitonem indefessum, de Aqvis
SUPRA COELESTIBUS proprio
marte solerter disputantem
gratulatio:

A Ita sapit, quicunq; cupit con-
scendere in altum,
Spernit humum, cœli mens ge-
neroſa capax.

Qvas claudunt undas circumflua
mœnia mundi,

Nunc monstras BACHSTER: quis
meat ulterius?

AND, WANOCHIUS.
Phil pract. & Hist. Prof. Fac.
Phil. b. t. Decan.

Salvè amicorum Ocelle!

Solonem tantā olim descendī cupiditatē exarsisse ferunt, ut dum temporalis vita spatiū perageret, assidētiū amicorum discursibus mo-
rūs, ad audiendū caput sustulit; cumq; interrogā-
retur quo fine id tunc aut fructu faceret? no-
bilem illam vocem edidit: Ut cum istud scie-
ro doctior moriar. Unde elucet quanta
dignitatis quantaq; utilitatis sit eruditio & do-
ctrina; Annon dignitatis eximia? nam i; qui
honestorum studiorum ac artium liberalium
cultus est condecoratus, firmoq; fixo pede in
eo desudat, ei fore ad dignitatem & honores
operit. Annon utilis? quia hac est illa virtu-
rum officina, musarum domus, honorū sedes,
bona mentis palaestra & ferax artium ac di-
sciplinarum seminarium, ubi animus & vocua
humana mentis tabula, castis purisq; sapien-
tiae monitis imbuiatur, qua adolescentiam con-
decorant, senectutem oblectant, res secundas
ornant, in adversis perfugium & solarium
præbent. Non immerito igitur & Ego inter
alias gratulantium voces tibi egregios & oppi-
do lau-

DV. DIES. TRIP.
do laudabiles tuos in hinc Musarum casis
progressus gratulor; Quod in comparanda e-
ruditione, sumam operam navasti, praeferim
in scientia illa Naturali, ubi elegantem &
doctam, de aquis supra Cœlestibus conscripsi-
stis Disputationem, quam nunc in publicum
Fame theatrum proferre sustinuisti. Laude
sanè dignum, quod omnes alias cogitationes
præ cura consequenda eruditionis reliquias ba-
būisti. Deum etiam T. O. M. supplicibus
ero precibus velit adhuc benedictionis sua ra-
diis & sapientiae stilicidiis te adeò rigare, ut
adhuc in Laudabili hocce stadio multa auri-
bus & Chartis digna more tuo elabores, quo
vergant in sui nominis gloriam, Reipub. Li-
teraria emolumentum, propriumque commo-
dum ac decus, quod optat

Prolixo animo
DANIEL HAGERUS,
Ingo Nylandus.

AD